שלא היה בו הבל למיתה. שהיה רחבו יותר מעמקו: **אי בהבלא מיית.** [א] הרבה הוא תימה דגהי דמיעט הבלא מכל מקום אם לא דהרחיב לא היה נופל: **השותפין** שנדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס בחצר. בגדריס (דף מו:) מפרש בין יש בה דין חלוקה ובין אין בה דין חלוקה אסורים ואע"פ שאין יכול למחות ליכנס כשאין בו דין חלוקה מ"מ יכול לאסור עליו מידי דהוי אמשכיר בית לחבירו שיכול המשכיר להקדיש כדאיתא במסכת ערכין בפ' האומר משקלי (דף כא. ושם) אע"פ שאין יכול למחות ביד השוכר שלא ליכנס ואע"ת [ב] ומ"ש מצ"ח דאתי ושקיל אפי' הקדיש שהיו אלא משום דר' אבהו מוסיף דינר שלא יאמר כו' [ג] (שם דף כג:) וי"ל דשאני ב"ח דגוף הקרקע יוצא מתחת יד המקדיש אבל גבי שוכר לעולם אין גוף הקרקע יוצא מתחת יד המשכיר: **זה נכנס בתוך שלו.** השתא משמע דבריסת הרגל אסור במודר הנאה ואפילו ר"א בן יעקב לא שרי אלא שותפין משום דבשלו נכנס אבל בלא שותפים מודה דאסור דקפדי אדריסת רגל כדמשמע בסוף חזקת הבתים (ב"ב דף מז: ושם) [ד] וקשה דבפ"ק דמגילה (דף ח. ושם) [ה] תנן אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל אלא דריסת רגל וכליס שאין עושין בהן אוכל נפש ופריך בגמרא דריסת הרגל הא לא קפדי ומאי קפדיך הא משמע הכא דקפדי ומפרש ר"ת דהכי פריך התם דע"כ בדריסת הרגל דלא קפדי כמו בנקעה מיירי דאי בהיא דקפדי כגון באלר א"כ אפי' מודר יכול הימנו מאכל יהא אסור כיון דקפדי א"כ היאך בו משכיריו ותניא בגדריס בפ' אין בין המודר (דף לג.) וכל דבר שאין עושה בו אוכל נפש מקוס שמשכיריו כיולא בו אסור [ד] וכיון דלא קפדי אמאי אסור והוא הדין דהוה מלי [ה] למימר כליס הא לא קפדי: כיון לימא הא רבי הא רבנן אמר רב זביד הא והא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן אחרון חייב אלא היכא דלא עבד קמא שיעור מיתה אבל היכא דעבד קמא שיעור מיתה אפילו רבנן מודו דכולן חייבין והא סייד וכייד דקא עבד קמא שיעור מיתה וקתני אחרון חייב אמרי התם שלא היה בו הבל למיתה ובא אחר והוסיף בה הבל למיתה איכא דאמרי אמר רב זביד הא והא רבי דך דקתני כולן חייבין שפיר הא דקתני אחרון חייב כגון שלא היה בו הבל לא למיתה ולא לנזקין ובא אחר והוסיף בו הבל בין למיתה בין לנזקין אמר רבא [א]הניח אבן ע"פ הבור והשלימה לעשרה באנו למחלוקת רבי [ב]ורבנן פשיטא מהו דתימא למטה הוא דהבלא דידיה קא קטיל ליה אבל למעלה דלא הבלא דידיה קא קטיל אימא לא קמ"ל בעי רבא טם טפח וסילק אבניו מהו מי אמרינן מאי דעבד שקליה או דלמא נסתלקו מעשה ראשון וקמה ליה כוליה ברשותיה [ג]תיקו: אמר רבה בר בר חנה אמר שמואל בר מרתא [ד]בור שמונה ומהן שני טפחים מים חייב מ"ט כל טפח דמיא כתרי דיבשה דמי איבעיא להו בור תשעה ומהן טפח אחד מים מהו מי אמרינן כיון דלא נפישי מיא לית ביה הבלא או דלמא כיון דעמיק טפי אית ביה הבלא בור שבעה ומהן שלשה טפחים מים מהו מי אמרינן כיון דנפישי מים טפי אית ביה הבלא או דלמא כיון דלא עמקא לית ביה הבלא [ה]תיקו: בעא מיניה רב שיזבי מרבה הרחיבה מהו א"ל הרי מיעט הבלא א"ל אדרבה הרי קירב הזיקא אלא אמר רב אשי ניחזי אנן [ו]אי בהבלא מיית הרי מיעט הבלא אי בחבטה מיית הרי קירב הזיקא איכא דאמרי אמר רב אשי ניחזי אנן [ו]אי מההיא גיסא נפל הרי קירב הזיקא ואי מאידך גיסא נפל הרי מיעט הבלא: איתמר בור שעומקה כרחבה רבה ורב יוסף דאמרי [ו]תרוייהו משמיה דרבה בר בר חנה דאמר משמיה דרבי מני חד אמר לעולם יש בה הבל עד שיהא רחבה יתר על עומקה וחד אמר [ה]לעולם אין בה הבל עד שיהא עומקה יתר על רחבה: [ז]עבר עליו הראשון ולא כסהו: וראשון מאימת מיפטר רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו משמיה דרבה בר בר חנה דאמר משמיה דרבי מני חד אמר משמניחו משתמש וחד אמר [ח]משימסור לו דליו כתנאי המדלה מים מן הבור ובא חבירו ואמר לו הנח לי ואני אדלה מים כיון שהניחו משתמש פטור רבי אליעזר בן יעקב אומר משימסור לו דליו במאי קמיפלגי רבי אליעזר בן יעקב סבר יש ברירה האי מדידיה קא ממלא והאי מדידיה קא ממלא ורבנן סברי אין ברירה אמר רבינא ואזדו לטעמייהו דתנן [ט]השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר ר"א בן יעקב אומר 'זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו במאי קמיפלגי ר"א בן יעקב סבר יש ברירה האי לדנפשיה עייל והאי לדנפשיה עייל ורבנן סברי אין ברירה א"ר אלעזר [י]המוכר בור לחבירו כיון שמסר לו דליו קנה היכי דמי אי בכספא ליקני בכספא אי בחזקה ליקני בחזקה לעולם בחזקה [יא]ובעי למימר ליה לך חזק וקני וכיון שמסר לו דליו [יב]כמאן דאמ' ליה לך חזק וקני דמי: א"ר יהושע בן לוי [יג]המוכר בית לחבירו כיון **לימא הא.** דקתני מיירי רבי היא דאמר לעיל [ע"א] גבי חופר בור תשעה הואיל ועבד בו שיעור נזקין דהוי שותף במזקין והכא דעבדי קמאי שיעור מיתה הוו כולם שותפין בתשלומי מיתה: **והא.** דקתני אחרון חייב ורא"ש פטור: **רבנן.** דדייקי [ע"א] אי [ד] אחד ולא שייס: **אפילו רבנן מודו.** דכי כתיב מיעוטא אחופר בור ט' כתיב דליכא לחיובים מן והמת יהיה לו [ה] דהא מסקנא דמילתא מן והמת יהיה לו נפקא לן דהסוא דעבד שיעור מיתה ממחייב ומיהו כולה מילתא לא מלינו למילף מינה דעיקר קרא לכדרבא אתא: **שלא היה בה הבל למיתה.** שהיתה רחבה הרבה משיה פטור אף במזקין כדאמרינן אים אחד ולא שייס דהוה ליה כחופר בור ט' וכא אחר והשלימה לעשרה: **הא והא רבי.** דאילו רבנן כי היכי דפטרי חופר ט' ממזקין פטרי נמי הכא לגמרי: **כגון שלא היה בו הבל לא למיתה ולא לנזקין.** הלכך ראשון פטור אף במזקין ואליבא דרב דאמר [ג:] להבלו ולא לחבטו ואליבא דרבי אבטריך לשנויי שלא היה בו הבל אפי' לנזקין דאילו היה בו הבל לנזקין הוי ראשון שותף לנזקין ולשמואל דאמר [שם] אף על החבטה חייבה תורה מוקי לה במלא ספוגות בקרקעותיו דאין כאן חבטה: **כאנו למחלוקת רבי ורבנן.** לרבנן אחרון חייב בין לנזקין בין למיתה לרבי אחר אחרון למיתה אחר שייהן לנזקין: **פשיטא.** מה לי הוסיף למטה מה לי הוסיף למעלה: **מהו דתימא.** בין לרבי בין לרבנן אחרון פטור דלאו הבלא דידיה קטליה: **טם טפח.** החופר בור ט' ואחר השלימו לעשרה וחזר אחרון וסתם ומילא עפר אותו טפח שהוסיף: **טם.** סתם בלשון ארמי. [סתמוס] טמונון פלשתאי (בראשית כו): **מאי דעבד שקליה.** וראשון חייב במזקין: **קמה ליה ברשותיה.** והוה ליה השתא בור תשעה לאחרון וחייב מיהא במזקין: מיא מוסיף הבלא: **הרחיבה.** אחד חופר בור י' וכא חבירו והרחיב פיו: **הרי מיעט הבלא.** ותבא לו ברכה: **הרי קירב הזיקא.** שמיעט מקוס מעמד רגליס ושמא לא היה הולך השור עד מקוס פי הבור שבתחילה: **וראשון מאימת מיפטר.** דמיטעון על השני היתה השמירה דפשיטא לן דהני עבר דקתני מתני' נשתמש קאמר דאי כדקתני מתני' שעברו עליו שייהן זה אחר זה אמאי ראשון פטור הרי גם הוא פשע: **דלו.** כשר הבור לכסותו שהראשון פתחו ודלה וכא שני ומלאו ומסר לו ראשון את כיסוי הבור: **והאי מדידיה קממלא.** ולא הוי ליה שני שואל על חלקו של ראשון שיהא כולו מוטל עליו לשומרו הלכך אם הזיק שייהם חייבין אבל מסר לו את הדלי נעשה זה שומר שקיבל עליו לכסותו: **לאחר.** של שייהן: **לאוך שלו.** כל היכא דשייל יכול לומר זה חלקי שאני בורר ומהני ליה ברירה: **ליקנייה בחזקה.** משנשתמש בו שהרי קרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה[ט]: **לעולם בחזקה.** לבד מסירת דליו בעי לאחזוקי ביה ומיהו להכי מהני מסירה דאי בחזקה לאודה בעי למימר ליה לך חזק וקני כו': משכוכית

עין משפט נר מצוה

נח א ב ג מיי' פי"ב מהלכות זקי ממון הלכה יב סמג עשין סז טוש"ע מ"מ סימן מי סעיף טו:

נט ד מיי' שם הל' יא וגרסתם להיפך כמו שכתוב בש"ס שלפנינו ועיין במ"מ טוש"ע שם סעיף יא:

ס ה מיי' שם טור ש"ע שם סעיף יב:

סא ו ז מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף טז ועיין בהג"ה:

סב ח מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף יח ועיין בכל"ש:

סג ט מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף כה:

סד י מיי' פ"ז מהלכות גזלה הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכו סעיף ה:

סה כ ל מ נ מיי' פ"ח מהלכות מכירה הלכה ט סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' קנב סעיף ב:

רבינו חננאל

[ערוך]: **טם טפחו וסלק אבניו מהו.** פי' טמם אותו טפח בצרורות או באבנים. משימסור לו דליו. פי' נטלא, וכאילו נסתלק הוא ממנו והעמידו ברשותו, והוברר הדבר משמסר לו הדלי שהבור עומד ברשותו, ומשל עצמו הוא דולה. **והני שמעתתא** כולהו עבדינן בהו לקולא דקיי"ל ספק ממונא לקולא. **ורבנן סברי אין ברירה.** קי"ל כרבנן.

מסורת הש"ס

א) [בהבלא"ס ליתא מלת מבלייהו], ב) עיין בספר מ"מ, ג) בילקט לט: בדרים מה: ב"ג מז:, ד) [שמות כא], ה) [שם], ו) [קידושין כו.], ז) [ד"ה רבינא], ח) [ד"ה דריסת],

---

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה זה וכו' וה"ה דה"מ למיפרך כליס:

מוסף רש"י

השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר. בחצר של שניהן דכל חד אסור בדריסת הרגל של חבירו, וקא סבר אין ברירה, דאימור בלי בחלק חבירו עייל והאי בחלק חבירו עייל (נדרים מה:) שכל זמן שלא חלקו את החצר נכנס כל אחד בחלק חבירו וקם ליה בלא יחל דבריו, שהרי נהנה מחבירו שעומד בחצרו (רשב"ם ב"ב נז:).

מוסף תוס'

א. להאי לישנא לא חשש לחלק בין מההוא גיסא דארווח נפל בין מאידך גיסא כיון דבהבלא מת. הרא"ש בשטמ"ק. ועי' לא"ש בשיטמ"ק ופלפולא חריפתא. ב. היא גופא תימה. תוס' ב"ג מז ע"ב ד"ה אמור. ג. הקדש יוצא לחולין בלא פדיון. תוס' ב"ב שם. ד. ולהכי פריך כיון דע"כ איירי בדריסת הרגל בבקעה דלא קפדי. תוס' ב"ג מז ע"ב ד"ה רבינא.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

משכוכיה. לקמיה מפרש דבר המושך כל העדר אחריו: **ה"ד אי במשיכה.** שהכישה במקל וולתה לפניו שכן דרך בהמה דקה: **ליקני במשיכה.** למה לי מסירת משכוכית: **אי במסירה.** רש"ל אי חלר שמיגה של שניהן שאין משיכה קונה שם דאין מסירה אלא בהמטת או בחצר של שניהן בהמוכר את הספינה בנבא בתנא (דף עו:): **קרקשתא** גרסינן. זוג שמקרקש בה לפני העדר והולך כולו אחריו: **עיזא דאזלא בריש עדרא.** יש לבעל העדר עז חריף ודרך העזים להלך בראש והעדר הולך אחריהם: **עביד לנגדא סמוכתא.** לעז המושכת מנקר עייה ונכשלת ווופלת בבורות והעדר אחריה כך כשהמקום נפרע משונאי ישראל ממנה להן פרנסים שאין מהוגנין: **מתני' הספה הראשון.** כשנשתמש בו: **ונא השני.** להשתמש בו: **ומצאו מגולה.** כגון שהתליע ונשבר הכסוי: **השני חייב.** והראשון פטור ובגמרא מפרש עד מתי לראשון פטור. אבל לא כשהו ראשון ובא שני ומצאו מגולה ולא כשהו השני חייב ולא כשהו שניהן מיידין ודקתני השני חייב הא אוקימנא [נא:] שהניחו לראשון לשני משתמש וסמך עליו שיכשלו: **כשהו לראשון.** ועבר עליו השור או חמור ונפל ומת: **פטור.** ובגמרא פריך הואיל וכראשון הוא היכי נפל: **נפל לפניו מקול הכרייה.** בור כרייה וכנס כורה שכיר לתוכו להרחיב או להעמיק ושור הולך על שפת הבור ושמע קול הפטיש ונבעת ונפל על פניו בבור (א): **חייב.** בעל הבור. ואפילו שור שהוא פקח דאמר לקמן (דף נד:) במתניתא דבעל הבור פטור לחייבי עיוני ומיזל הכא חייב שקול הכרייה ביעתתו. ובגמרא פריך ימא כורה גרם ליה. ל"א לפניו מקול הכרייה בעל הבור חייב דלא"ג דאיכא למימר כורה גרם ליה וכורה גרמא בעלמא הוא דעבד דקי"ל המבעית את הבירו פטור מדיני אדם ותרוייהו ליפטרו אפ"ה בעל הבור חייב כר' נתן כדמפרש בגמ' וחה שמעתי: **לאחריו מקול הכרייה פטור.** כדמפרש בגמרא. ומיידי דנקט בריש מקול הכרייה תנא סיפא לאחריו מקול הכרייה: בכלי שור שייבא שכיבה הבור והמחריבה. בכלי חמור שייבא קריעה חבילת בגדים ומרדעת שבל גביו: **ופטור על הכלים.** כדמפרש בגמרא [נג:]: **שור חרש שוטה וקטן הו.** מפרש בגמ' [נד.]: **בן או בת.** כלומר אע"ג דקטנים הן ולילא למימר איבעי להו עיוני ומיזל אפ"ה פטור מגזירת הכתוב (ב) שור ולא אדם חמור ולא כלים [נג:]: **גמ' וראשון עד אימת מיפטר.** היכא דבא השני ונשתמש בו ולא כשהו עד אימת רמיא כולה חיובא אשני ולראשון פטור: **בכדי שידע.** שיבא גם הראשון אחרי כן וירלאנו מגולה הואיל ושניהן יודעין שהוא מגולה רמיא חיובא אתרוייהו: **ושמואל אמר בכדי שיודיעוהו.** אע"פ שלא בא ולאהו מייב בחלקו ולא רמיא כולה אשני הא לא גילהו דמחייביא משום פותח לשון מורי. לשון אחר עד כדי שיודיעוהו אפי' בא ולאהו פטור עד שיודיעוהו ולשון ראשון כשר: **וירדוף אריזה בו.** אבל לשני שבא ונשתמש בו לא יהבינן שיעורא כולי האי דהוה ליה לאומתי שומרים עילויה: **ואלעזר.** קלקלוה ועשה רעועה: **ואתו שוורים ונפלו ביה.** דאי נפלו ביה גמלים לא מבעיא לן דחייב דהא לגבי גמלים פושע הוא: **אי שביחי גמלים פושע הוא.** אף לגבי שוורים דאית ליה לאומתי דגמלים מרעי ליה: ולא

כיון דמסר לו מפתח קנה ה"ד [אי] בכספא בו'. רש"ס מפרש בפ' חזקת הבתים (ב"ב ד' נג: ושם ד"ה נעל) גבי נעל ונגדר כל שהוא בנכסי הגר דנעל היינו שקבע מנעול בדלת לנעלו דהוי בנין אבל סגר הדלת א בנכסי הגר אין חזקה דאין זה אלא ב כמבריח אבל מנכסי חבירו ואע"ג דגבי שבירות הבתים אמר בריש מסכת פסחים (דף ד. ושם) ג) דכשמסר לו מפתחות הוי בחזקת השוכר לבדוק וה"ה לקנותו ה"מ מוכר ומשכיר בית לחבירו אבל בנכסי הגר מאן מסר ליה דליקני ד וקשה לר"י דהכא משמע בהדיא דמסירת מפתח לא קני אלא הוי כאומר לך חזק וקני ודוקא גבי חמץ הוא דתלוי במסירת מפתח דמי שמפתח בידו ה עליו לבדוק כיון שהוא יכול ליכנס בזה הבית לבדוק ומה שפיר ו דלא קני בנעילת דלת אין נראה דבגיטין בפרק האזרק (דף עז:) אומר גבי גט דתיזיל איהי ותיחוד ותפתח אלמא נעילה לחוד קניא אלא היה יכול לעשות שוס מעשה דשבת היה ואע"פ שאסור לקנות בשבת בשביל מרע שרי אלא תטרוף דעתו כדאמרי' בפרק מי שמת (ב"ב דף קנו: ושם) ובחזקת הבתים (שם דף נז.) גמי מוכח גבי הוא דתנן אלו דברים שיש להם חזקה ואלו שאין להם חזקה ופריך הגמרא מ"ש ריש"ל ומ"ש סיפא ומשני אמר רבא כל שאילו בנכסי הגר קנה בנכסי חבירו (ג) קנה בנכסי הגר לא קנה בנכסי חבירו לא קנה א"כ הא דקתני סיפא הכנים תרנגולין לתוך הבית הרי זו חזקה בנכסי הגר נמי קנה והיינו טעמא דקנה דמסתמא כשנתן שם תרנגולין נעל דלת כדי לשמרם אלמא בנעילת דלת סגי ואין לדמות נעילת דלת למבריח אבל דדוקא נתן לבור דסכר מיניה מיא הוא דאמרי' בחזקת הבתים (ב"ב דף נג.) דהוי כמבריח אבל נעל שנעל דלת בפני כל אדם ואין מניח אדם ליכנס מוכחא מילתא שהבית שלו וקני בנעילה לחודה והא דאמר התם הבונה פלטרין בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להם דלתות קנה ז אורחא דמילתא נקט שאותו שמעמיד דלתות רגיל לנעלם וה"ה נעל ח ולא העמיד: **בכדי שידע.** כלומר שהקול יגיע שהבור מגולה דמסתמא שמע ושמואל אמר בשמיעה ט עד שמחייב דאין סומך אשמיעה ט עד שיודיעוהו ורבי יוחנן אמר עד שיודיעוהו וישכור פועלים ויכרות מרזיס והי"ה השני שנותנין לו שיעור זה אלא דלא בעינן שיודיעוהו שבבר ידע י ושמואל סבר יא דמיד יש לו להושיב שם שומרים שלא יפול שוס דבר בבור: **ואתו** שוורים **ונפלו** ביה. פ"ה דאי נפלו בו גמלים לא מיבעיא לן דחייב דהא לגבי גמלים פושע הוא וכן משמע הלשון יב ויש ליתן טעם בדבר דאפילו לא שביחי גמלים כלל יש לחוש שמא יבאו גמלים ויפלו יג אבל אין לחוש שיבאו גמלים ויפלו אחרי כן שוורים יד:

תא

כיון שמסר לו מפתח קנה ה"ד אי בכספא ליקני בכספא אי בחזקה ליקני בחזקה לעולם בחזקה ובעי למימר ליה לך חזק וקני וכיון שמסר לו מפתח כמאן דאמר ליה לך חזק וקני דמי אמר ריש לקיש משום ר' יוחנן א המוכר עדר לחבירו כיון שמסר לו משכוכית קנה ה"ד אי במשיכה ליקני במשיכה אי במסירה ליקני במסירה לעולם במשיכה ובעי למימר ליה לך משוך וקני וכיון דמסר לו משכוכית ב כמאן דאמר ליה לך משוך וקני דמי מאי משכוכית הכא תרגמו קרקשתא ר' יעקב אומר עיזא דאזלא בריש עדרא כדדרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא כד רגיז רעיא על ענא עביד לנגדא סמותא: מתני' ג כסהו הראשון ובא השני ומצאו מגולה ולא כסהו השני חייב ד) ד כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב ה נפל לפניו מקול הכרייה חייב לאחריו מקול הכרייה פטור ו) נפל לתוכו שור וכליו ונשתברו חמור וכליו ונתקרעו חייב על הבהמה ופטור על הכלים ז נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן חייב ח בן או בת עבד או אמה פטור: גמ' וראשון עד אימת מיפטר אמר רב בכדי שידע ושמואל אמר בכדי שיודיעוהו ורבי יוחנן אמר ט בכדי שיודיעוהו וישכור פועלים ויכרות מרזים ויכסנו: כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור: כיון דכסהו כראוי היכי נפל אמר ר' יצחק בר בר חנה י שהתליע מתוכו איבעיא להו כסהו כסוי שיכול לעמוד לפני שוורים ואין יכול לעמוד בפני גמלים ואתו גמלים וארעוה ואתו שוורים ונפלי ביה מאי אמרי היכי דמי אי דשכיחי גמלים פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים אנוס הוא לא צריכא דאתו לפרקים מי אמרינן כיון דאתיין לפרקים פושע הוא דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה או דלמא כיון דהשתא מיהת ליכא אנוס הוא ת"ש כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ה"ד אילימא כראוי לשוורים וכראוי לגמלים היכי נפול אלא לאו כראוי לשוורים ולא

מסורת הש"ס

א) לעיל מו., ב) לעיל כח:, ג) [לקמן נג.], ד) לקמן דף ע., ה) [לקמן נג.], ו) [שם], ז) [שמות כא], ח) [ל"ש סס],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נפל לפניו וכ"ה מייב הד"מ: (ב) תוס' ד"ה כיון וכו' בנכסי חבירו נמי קנה כל שאילו בנכסי הגר לא קנה בנכסי חבירו נמי לא קנה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' כמרי שיודיעוהו. נ"ב גי' המרמ"ם שיעש. וכ"ה גי' הכמ"ם ועוכ:

מוסף תוס'

א. ונעל במפתח. רשב"ם ב"ב נג ע"ל ד"ה והשתא. ב. עושה מצוה לשמור בית חבירו. רשב"ם שם. ג. הלכך צריך בנין כל שהוא. רשב"ם. שם. ד. כשחל י"ד. תוס' פסחים ד ע"ל ד"ה אם. ה. נמי. תוס' ב"ב שם. ו. דהתם לא מחזיק בקרקע ולא מחזיק מידי ולא מוכח נמי דדידיה הוא. אע"ג. ז. התם מיירי בנעל, דאי לא נעל אמאי קנה הא לבני בעלמא הוא דאפיך כמו קמא, שכל אדם יכול ליכנס בשלא נעל, אלא ודאי בנעל איירי ואפ"ה משמע דוקא שהעמיד דלתות אבל לא העמיד דלתות לא קנה בנעילה. תוס' ב"ב שם הוצא במהרש"ל כלל. ח. במפתח. אע"ג. ט. שאין לו לחוש לקול כי שמא אינו אמת. רשב"ם. י. וכן מסתבר, דכך היה ראוי לחייב הראשון להושיב שומר כשידע כמו שני כשראהו מגולה, אלא זה וזה כיון שכסוהו כראוי ונתגלה אנוסין הן ואינן צריכים להושיב שומר. רש"ם. יא. ברש"ל ואע"ג: ורב ושמואל סבירא להו. ועי' מהר"ם. יב. מדפריך ואי דלא שכיחי גמלים אנוס הוא משמע דוקא כעין הבעיא, מדלא קאמר אפילו נפלו גמלים אנוס הוא. הר"ש מגרמ"ש בשיטמ"ק. יג. דכמגולה דמי לגבי גמלים כר' שאילו חפר בור ברה"ר ואין מעבר בהמות שם והניחו מגולה ובאו ונפלו שם מי לא מחייב בעבור שעשה מכשול ברה"ר ואחד מני אלף יעברו שם בהמות, כך דומה בור זה אצל גמלים. תוס' רי"ד. יד. שהכיסוי היה ראוי להם. תוס' רי"ד.

עין משפט נר מצוה

סו א ב מיי' פ"ג מהל' מכירה הלכה ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קלז סעיף ד:
סז ג מיי' פי"ב מהל' מזק ממון הל' ז סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' תי סעיף כו:
סח ד מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף כב:
סט ה מיי' שם הלכה יח ועי' בהשגות ומ"מ טור ש"ע שם סעיף לא:
ע ו מיי' שם פי"ג הלכה א סמג שם טוש"ע שם סעיף כא:
עא ז מיי' שם פי"ג הלכה טז סמג שם טוש"ע שם סעיף יט:
עב ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ:
עג ט מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף כו:
עד י מיי' שם הלכה ד ועיין בהשגות ומ"מ טוש"ע שם סעיף כב:

רבינו חננאל

כיון שמסר לו משכוכית וכו'. וכן המוכר עדר לחבירו ומסר לו משכוכית, והיא המהלכת בראש העדר, שתולין לה זוג בצוארה והצאן נמשכות אחריה. כיון שהחזיק שהחזיק במשכוכית ומשך שאר העדר קנה הצאן במשיכה, כמאן דאמ' ליה לך משוך וקני. [ערוך]: מאי משכוכית [הכא תרגימו] כרקשתא. פי' כבש גדול שתלוי זוג בצוארו והולך בראש העדר. [ערוך]: ר' יעקב אמ' עיזא דאזלא בריש א. פי' [היא] המהלכת בראש העדר שתולין לה זוג בצוארה והצאן נמשכין אחריה. כיון שהחזיק במשכוכית ומשך שאר העדר קנה הצאן במשיכה. כדדריש ההוא גלילאה עליה דרב חיסדא. פיר' כדאמרינן בבמה מקומות (עירובין טז, ב וקד, א; ועוד) אוקי אמורא עליה ודרש. כדרגיז רעיא על עניה עביד נגידא סמיתא. פי' משל הוא לענין פרנס לפי הדור, כלו' מסמא את המנהיג להטעות הצאן אחריו. וגם אל שפטיהם (שופטים ב, יז), תרגו' ואף [אל] מנגדיהון. והני שמתעות הילכתא נינהו כולהו. וראשון עד אימת מיפטר אמר רב בכדי שידע ושמואל אמר בכדי שיודיעוהו ורבי יוחנן אמר בכדי שידעוהו וישכור פועלים ויכרות ארזים ויכסנו. הילכתא כרבי יוחנן.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

תא שמע לא כסהו כראוי כו'. תימה דמתחילה רצה להוכיח מרישא דפסוק א"כ ע"כ סיפא איידי דתנא רישא כסהו כראוי תנא סיפא לא כסהו כראוי ולא תנא לשמועינן מידי א"כ היכי בעי להוכיח מידי מסיפא וי"ל דמעיקרא ולאי[א] שלא היה יכול לומר טעם אחר [ב] צריך לומר איידי אבל השתא איכול למצוא חידוש סברא הוא דלית לן למימר איידי:

ושכיחי גמלים והתליע מתוכו מהו. כלומר אם מתחילה עברו גמלים ואח"כ בא שוורים ונפלו פשיטא דחייב דפושע הוא כיון דשכיחי גמלים או אפי' אתו לפרקים איבעי ליה לאסוקי אדעתיה וכי מיבעיא לן היכא דלא אתו גמלים אלא בא שוורים ונפלו מחמת שהתליע מתוכו מאי אמרינן מגו או לא ומסיק דלא אמרינן מגו ואי"ת כי לא אמרי' מגו נמי מתחייב דתחילתו בפשיעה הוא לענין שוורים אם יעברו גמלים תחילה ואח"כ שוורים וסופו באונס שהתליע ותירץ ריב"א דלא אמרינן תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב דלא היכא שמחמת הפשיעה בא האונס [ג] אבל הכא לא בא האונס מחמת הפשיעה דאפי' היה מכוסה כראוי לשוורים ולגמלים היה מתליע וכן משמע בהמפקיד (ב"מ לו: ושם) גבי פשע בה וילאה לאגם דאפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב התם פטור דמלאך המות קטלה מה לי הכא מה לי התם[ד] וא"ת בהכונס (לקמן דף נו. ושם) גבי נפלה בגילה קאמר בכותל רעוע כי תתרה אמאי פטור תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא והתם לא בא אונס מתוך הפשיעה דאפי' כותל בריא יכול לאתוי וי"ל דלקמן פרש"י שתתרה והפילה הכותל ע"י תתירה הרי דמחמת הפשיעה שהיתה רעועה בא האונס דאם היה בריא לא היה נופל בתחילה ובסוף הפועלים (ב"מ דף לג: ושם) גבי רועה שהיה עדרו ובא לעיר ובא אדם ודרס דפריך אבל תחילתו בפשיעה[ה] וסופו באונס הוא[ו] דאי על בעידנא דלא עיילי אינשי אפילו לא היה יכול להגיל אם היה אם חייב והתם לא בא האונס מחמת הפשיעה דמה לי הכא ומה לי התם כיון שאינו יכול להגיל אומר ריב"ס [ז][דפי' רב אלפס] דלאבי ודאי חייב אע"פ שלא בא האונס מחמת הפשיעה כדמשמע בהמפקיד (שם) דקאמר לא מבעיא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כו' מכלל דלמ"ד חייב ניחא ליה לאביי בגלו טעמא דהבלא דאגמא קטלה[ז] [א] ועוד דבגלו הכי מפרש שפיר התם ר"י דלא קשה כלום[ח] ואין להאריך כאן יותר אבל קשה לר"י דהיכי פשיט מנפל לתוכו שור חש"ו הא לא דמי כלל דהא לענין פקח בדין הוא שלא יחשב פושע ע"י מגו שהרי אין פושע לגבי שור פקח כלל אבל בבעיא דידן הוא פושע לענין שוורים כי מרעי[ט] (לגבי) גמלים לכיסוי ולכך יש להועיל שם המגו להחשב פושע לענין שוורים אף לענין התלעה ונראה לר"י דכסהו שלא כראוי לגמלים אייר בכה"ג שמיד שהגמלים עוברים נפחת מתחיתן הכיסוי דהשתא ליכא פשיעה בשוורים כלל ומתחילתו וסופו באונס דאי לא אתו גמלים לאוי הוא לשוורים ואי אתו גמלים נפחת מכל וכל וחזו שוורים פקחים[י] ומזהרים ולא נפלי ומ"מ מגו ודאי איכא ופשיר מיבעיא לן אי אמרי' מגו דהוי פושע לגמלים הוי פושע לשוורים בהתלעה ולפ"ז לא שייך תחילתו בפשיעה וסופו באונס דתחילתו וסופו באונס הוא[ט] וא"ת כיון שידע דשור דלאו פושע הוא[י] א"כ אמאי קמיבעיא ליה תפשוט ממתני' דתנן שור חש"ו חייב הא פקח פטור ולא אמרינן מגו[יא] וי"ל דס"ד השתא דכל השוורים בין שוטים בין פקחים פטורין ביום וחייבין בגילה ומתני' מיירי בגילה ומרש דנקט לרבותא דס"ד דחרש לא אמרינן לקמן דחרשותו גרמה לו ומהא דלא אמר מגו דהוי פושע בגילה הוי פושע ביום לא מצי למפשט מידי דלא דמיא כיון דבהיא שעתא הוא אונס ועוד אור"י דמצי למימר דשפיר ידע האמת דפקח פטור וחרש חייב ונהי דלא אמר התם מגו משום דחשיב לפקח כמזיק עצמו וכמתכוין להפיל את עצמו לבור והתורה לא חייבה בתקלת הבור אבל כשאין לו לעיין ולילך אבל כשנפל ע"י התלעה אז יש להתחייב ע"י מגו כיון דלא שייך ביה טעמא דאיבעי ליה לעיוני ובמסקנא כשפושט הש"ס אין חוטש בזה החילוק וא"ת[יב] אמאי נקט בעיא שלו בשכיחי גמלים אפילו לא שכיחי גמלים כלל יכול לשאול לענין גמלים עצמן חשיב פושע וחייב עליו אם היו נופלים אפילו לא שכיחי כדמוכח בבעיא קמייתא וי"ל דבלא שכיחי או אפילו אתיין לפרקים פשיטא דלא אמרינן מגו[יג] כיון דלא שכיחי ביה חיובא דגמלים:

שמואל

ולא כראוי לגמלים. ואתו גמלים ואתרעוה: הכי הוא דאיבעיא לן כו' ושכיחי גמלים. ומיהו גמלים לא אתרעוה אלא מתוכו התליע ועבר עליו שור ונפחתם: **אבעי לך למיזל.** תדיר ולמנקש עילויה ברגליך בכח ולבדוק שלא התליע: **ואי דשכיחי גמלים.** ואתו ואתרעוה פשיטא פושע הוא: **שור חרש.** שור שהוא חרש או שור שהוא מהלך בגילה אפילו הוא פקח חייב: **פקח.** ונפל לתוכו ביום פטור [ג] (הא פקח) דאיבעי לעיוני ומיזל: [ד] **נפניו ממש.** על פניו נפל ומת מן ההבל: וזה

ולא כראוי לגמלים ואי דשכיחי גמלים אמאי פטור פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים פשיטא אנום הוא אלא לאו דאתיין לפרקים ואתו גמלים וארעוה ואתו שוורים ונפלו ביה וקתני פטור אלמא כיון דהשתא ליכא אנום הוא אמרי לא לעולם כראוי לשוורים וכראוי לגמלים ודקא קשיא א"ר יצחק בר בר חנה שהתליע מתוכו ת"ש לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב היכי דמי אילימא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים פשיטא צריכא למימר דחייב אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים היכי דמי אי דשכיחי גמלים פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים אנום הוא אלא לאו דאתיין לפרקים ואתו גמלים וארעוהו ואתו שוורים ונפלו ביה וקתני חייב אלמא כיון דאתיין לפרקים פושע הוא דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה [ה] לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים ודקא קשיא לך פושע הוא איידי דנסיב רישא כסהו כראוי נסיב סיפא נמי לא כסהו כראוי איכא דאמרי [א]הא נמי ודאי לא איבעיא לן דכיון דאתיין לפרקים פושע הוא דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה כי איבעי לן הכי הוא דאיבעיא לן כסהו כסוי שיכול לעמוד בפני שוורים ואינו יכול לעמוד בפני גמלים ושכיחי גמלים והתליע מתוכו מהו מי אמרינן מגו דהוי פושע אצל גמלים הוי פושע נמי לענין התלעה או דלמא לא אמרינן מגו ת"ש כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ואתמר עלה אמר רבי יצחק בר בר חנה שהתליע מתוכו היכי דמי אילימא כראוי לשוורים וכראוי לגמלים והתליע מתוכו פשיטא דפטור מאי הוה ליה למעבד אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים והתליע מתוכו וקתני פטור אלמא לא אמרינן מגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין התלעה לא לעולם כראוי לגמלים וכראוי לשוורים והתליע מתוכו ודקא קשיא לך כי התליע מאי הוה ליה למעבד מהו דתימא איבעי ליה למיזל ומנקש עליה קמ"ל ת"ש לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב היכי דמי אילימא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים וצריכא למימר דחייב אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ואי דשכיחי גמלים פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים אנום הוא אלא לאו דשכיחי גמלים והתליע מתוכו וקתני חייב אלמא אמרינן מגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין התלעה אמרי לא [ו] לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים ואתו גמלים וארעוהו ואתו שוורים ונפלו ביה ודקא קשיא לך פשיטא פושע הוא איידי דנסיב רישא כסהו כראוי נסיב סיפא נמי לא כסהו ת"ש [ז]נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן סומא ומהלך בלילה חייב [ח]פקח ומהלך ביום פטור ואמאי נימא מדהוי פושע לענין חרש הוי נמי פושע לענין פקח אלא לאו שמע מיניה [ט]לא אמרינן מגו שמע מיניה: נפל לפניו כו': אמר רב לפניו [י]לפניו ממש לאחריו אחריו ממש וזה

מסורת הש"ס

א) נקמן נד:, ב) ל"ל פניו ר"ש"ל, ג) רש"ל מ"ז, ד) ל"ל פניו. רש"ל, ה) רש"ל, ו) ר"מ מ"ז,

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה (לעולם כראוי לשורים וכו' פושע הוא) אדעתיה דנסיב רישא וכו' איכא דאמרי (הא נמי ודאי וכו' כי איבעי לן) תפ"מ וג"כ ס"א לעולם לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ודקא קשיא לך כו': (ב) שם לענין התלעה אמרי (לא לעולם כראוי וכו' פושע הוא) תפ"מ וג"כ ס"א לא כראוי לשוורים ולא כראוי וכו': (ג) תוס' ד"ה ומכימו וכו' וחזו שוורים פקחים ומזדהרי ולא נפלי:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ומכימו כו' ועוד דבלא"ה מפרש כו'. נ"ע עיין תוס' דב"מ עמ ע"א ד"ה סומכה כו' וי"ל כו' וכ"א פירש כו':

מוסף תוס'

א. שהיה רוצה לפשוט פטור. כ"פ. ב. בסיפא. כ"פ. ג. כגון זוזי דאותבינהו בצריפא דאורבני, דאע"ג דלגבי גנבי הוה אונס כיון דאותבינהו בצריפא דאורבני והוי פשיעה לגבי נורא ומחמת אותה פשיעה בא אונס הגניבה חייב. רשב"א. שאם היה מצניעם תחת הקרקע כדשמואל לא היו נגנבים. תוס' ב"מ עמ ע"א ד"ה סומכה. ד. ואביי דפליג התם וחייב, היינו משום דס"ל דאונס זה מחמת הפשיעה בא, דאורא דאגם קטליה. רשב"א. ועי' להלן בתוס'. ה. לענין גנבי. תוס' ב"מ עס. ו. לענין ארי. תוס' ב"מ עס. ז. ריש לדחות ראיתו דלמ"ד חייב נמי סמך אהאי טעמא דקאמר בסוף דהבלא דאגמא קטלה. תוס' ב"מ עס. ח. דשמא אם היה שם היה מוליכן למרעה אחר קודם ביאת הארי כו', או שמא אם היה שם הארי היה ירא לבוא שם, או היה מקיים ביה גם את הארי ואת הדוב הכה עבדך. תוס' ב"מ עס. ט. לענין שוורים. כ"פ. י. מהאי טעמא. כ"פ. יא. דליכא למימר דההוא שור דמתניתין ה"ה פקח חייב וחש"ו דנקט לרבותא דס"ד חרשותו גרם לו כו', דהא ידע דפקח ביום פטור. כ"פ. ועי' מהרש"ל. יב. לפירוש זה. כ"פ. יג. אע"ג דפשע לגמלים. כ"פ.

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פי"ב מהל' מזקי ממון הלכה ד סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' מי סעיף כג:
עו ב ג מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף יט:
עז ד מיי' שם הלכה ה וע' בהגהות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף כד:

מוסף רש"י

נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן סומא. שור שהוא חרש או שוטה או קטן או סומא, או מהלך בדרך בלילה ואפילו הוא פקח (לקמן נד:).

רבינו חננאל

[ערוך]: מהו דתימא איבעי ליה לנקושי עליה קא משמע לן. פירוש לדפוק.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

וזה וזה בבור. ואפילו הכי אשמועינן מתניתין דפטור הואיל ולא מהבלא מית אלא מחבטא וקרקע עולם דבני הי"ר הזיקתו: **רבה אמר הכא במאי עסקינן.** דקתני לאחריו חייב: **במתהפך דנפל על אפיה.** בריאה ומקמי דמטא לקרקעיתא נתהפך ונפל על גביה: **דאתני ביה.** הבלא שנכנס בו בתחילת נפילתו והועילה בו להמית היא המיתתו: **הכא בנזקי בור בשור.** שהשור נכנס לתוך בעה"ב שלא ברשות ולא הפקיר לא רשותו ולא בורו ונפל לבור והבמים את מיניו: **דרך נפילה.** על פניו משמע דרוב בהמות הנופלין בעומק על פניהם נופלים: **נפל לפניו מקול הכרייה חייב ואמאי נימא גרם ליה.** וכורה פטור הוא דגרמא בעלמא הוא [ו] (ואפילו הכורה בעל הבור איכא למיפטריה מהאי טעמא דכיון דמשום גרמא נפל אשמלנא דקול הכורה והוה גרמא בעלמא דפטור ע"א) וכשאין הכורה בעל הבור עסקינן אלא שהוא שכירו וכגון שהיתה בור כרויה ועומדת קודם לכן דאי האי כרייה הוי כורה חייב דאין שליח לדבר עבירה לאסור לקלקל רה"ר: **בעל הבור הזיקא עביד.** כלומר בתוך שלו נמצא המזק וכל היכא דלא אפשר לאשתלומי מכורה דקול גרמא בעלמא הוא משתלם מיניה דבעל הבור: **בעל הבור פטור.** בין שהשור הניזק שוטה בין שהוא פקח דאמר ליה בעל הבור אי לאו תורך לא נפל ואהאי דחיפה מעשה בידיים הוא ולא גרמא: **רבי נתן אומר בעל הבור משלם מחצה.** שהרי בין שניהם המיתוהו. אפי' הוי שור הניזק פיקח חייב דליכא למימר אבעי לך עיוני ומיזל דהא מבירו דחפו: **הא נחס.** בעל השור משלם רביע וטעמא מפרש לקמיה: **הא במועד.** דמיחייב נ"ש דכל חד משלם מחצה ממה נפשך אי תרוייהו כוליה הזיקא עביד דעל ידי חד מינייהו מיית השתא דעבדי תרוייהו משלם כל חד פלגא אי כל חד וחד פלגא הזיקא עביד מאי דעבד משלם דהא מועד הוא: **אי קסבר האי כוליה הזיקא עבד.** הואיל דבלאו בור נמי מיית הוי כאילו המיתו כולו וכן גבי בור הואיל ובלאו מכת נגיחות השור הוי מיית כאילו המיתו כולו ומשום הכי מחמיר ג' חלקים על בעל הבור: **האי משלם פלגא והאי פלגא.** כיון דבעל השור נמי כוליה הזיקא עבד ושור תם משלם חצי נזק שהוא עושה: **ואי קסבר.** הואיל ושניהם עשאוה יחד האי פלגא עבד והאי פלגא עבד ומשום הכי שור רביע הוא דמשלם דהא תם הוא ופלגא מאי דעבד משלם: **ובעל השור.** תם הוא לשלם רביע ובעל הבור דמועד הוא לשלם פלגא ואידך מפסיד ניזק: **רבי נתן אב בית דין.** במסכת הוריות בסופה [דף יג.]: **שותפותאי מאי אהניא לי.** בלאו שותפות נמי פלגא הוא דמשלמנא וכיון דבעל הבור נמי כוליה הזיקא עביד משלם ג' חלקים: **אם קטלניה.** בתוך שלך מצלתי: **מאי דאיים לי רו'.** אבל רבנן בתר מעיקרא אזלי וסברי דבעל השור כולה הזיקא עבד הלכך במועד בעל השור משלם כוליה ובתם בעל השור משלם פלגא ופלגא מפסיד וגבי מתניתין נמי בתר כורה אזלינן ושניהם פטורין: **הניח אבן.** בור כרויה ואדם אחר בא והניח אבן על שפתה: **נאנו למחלוקת רו'.** לרבנן בעל האבן חייב דהוא גרם כל הנפילה ומשום גרמא בנזקין ליכא למיפטריה [ז] לאבן נמי היינו בור והזיקא בידים הוא כדתניא בפ"ג (דף כח:) הא מה דומה לזה אבנו וסכינו רו' ולרבי נתן בין שניהם משלמי: ה"ג

שמואל לטעמיה דאמר להבלו וכ"ש להבטו. ואי"ת דלמא הכרייה גרם לו ליפול וגם נחבט בקרקע עולם בהא הוה פטור וי"ל דשפיר הוי לטעמיה [א] דאשכחן דמחייב בחבטה כשנחבט על ידי מעשיו [ב]:

בעל השור חייב. פי' מתלה [ג] ובעל הבור פטור לגמרי גזירת הכתוב מונפל שמה שור או חמור [ד] מעצמו ולא שיפילוהו אחרים כדפרישית פרק קמא (דף יג. ושם) [ו] [ה]:

ובעל הבור משלם מחצה. בשוטה או מהלך בגילה קאמר דאי בפקח ביום הא תניא לעיל דפטור וכי תימא ה"מ כשנופל מעצמו אבל הפילוהו אחרים חייב א"כ כשנופל נמי מעצמו ליחייב דתחילתו בפשיעה פן יפול ע"י שוורים וסופו באונס חייב אלא על כרחיך שור פקח נשמר יפה [ח] ומרחק כל כך מן הבור שאין שוורים אחרים יכולין להפילו בתוכו: **לעולם** קסבר האי פלגא נזקא בו' אנא תוראי בבירך אשכחיתיה. וא"ת כיון דפלגא נזקא עבד מה סברא היא זו דמשום דאשכחיה בבור משלם יותר ממה שהזיק והיה רוצה ר"י לפרש דה"ק אאי פלגא הזיקא עביד בעלמא כגון בשני שוורים שהזיקו אבל הכא בשור שדחף חבירו לבור הבור כוליה הזיקא עבד כדאמר אם קטלתיה דבבירך אשכחיתי' ולכך מאי דלית לי לאשתלומי מיניה משתלמנא מינך וחזר בו ר"י מפירוש זה דא"כ מועד לר' נתן אמאי משלם מחצה כי היכי דמהני שותפות לבור שאין הבור משלם אלא חצי ממה שהזיק כמו כן יועיל שותפות הבור לשור ולא ישלם השור מחצה ובתם נמי איכא להקשות אמאי משלם רביע [ו] ע"כ נראה דבור נמי פלגא נזקא עבד ומשום שגמר ההיזק ודומה כמי שעשאו כולו אמרינן כי ליכא לאשתלומי מבעל השור משתלם מבעל הבור:

שור

שמואל לטעמיה דאמר רב בור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו ושמואל אמר [א] בבור בין מלפניו בין מלאחריו חייב שמואל לטעמיה דאמר להבלו וכל שכן לחבטו אלא היכי דמי לאחריו מקול הכרייה דפטור [ב] כגון דנתקל בבור ונפל לאחורי הבור חוץ לבור איתיביה בבור בין לפניו בין לאחריו חייב תיובתא דרב אמר רב חסדא מודה רב בבור ברשותו דחייב משום דאמר ליה ממה נפשך אי בהבלא מית הבלא דידך הוא אי בחבטא מית חבטא דידך הוא רבה אמר הכא במאי עסקינן במתהפך דנפל אאפיה ואתהפיך ונפל אגביה דהבלא דאהני ביה אהני ביה רב יוסף אמר הכא בנזקי בור בשור עסקינן מאי ניהו שהבאיש את מימיו דלא שנא לפניו ולא שנא לאחריו מיחייב תני רב חנניה לסיועי לרב ונפל עד שיפול דרך נפילה מכאן אמרו נפל לפניו מקול הכרייה חייב לאחריו מקול הכרייה פטור וזה וזה בבור אמר מר נפל לפניו מקול הכרייה חייב ואמאי נימא כורה גרם ליה אמר רב שימי בר אשי הא מני רבי נתן היא דאמר [ג] בעל הבור הזיקא קא עביד [ד] וכל היכא דלא אפשר לאשתלומי מהאי משתלם מהאי דתניא שור שדחף את חבירו לבור בעל השור חייב בעל הבור פטור [ה] רבי נתן אומר [ו] בעל השור משלם מחצה ובעל הבור משלם מחצה והתניא רבי נתן אומר [ז] בעל הבור משלם ג' חלקים ובעל השור רביע לא קשיא [ח] הא בתם הא במועד ובתם מאי קסבר אי קסבר האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד האי משלם פלגא והאי משלם פלגא ואי קסבר האי פלגא הזיקא עבד והאי פלגא הזיקא עבד בעל הבור משלם פלגא ובעל השור רביע ואידך ריבעא מפסיד אמר רבא [ט] רבי נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא לעולם קסבר האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד ודקא קשיא לך לשלם האי פלגא והאי פלגא משום דאמר ליה בעל השור לבעל הבור שותפותאי מאי אהניא לי איבעית אימא לעולם קסבר האי פלגא הזיקא עבד והאי פלגא הזיקא עבד ודקא קשיא לך בעל הבור משלם פלגא ובעל השור משלם רביע ואידך ריבעא נפסיד [י] משום [יא] דאמר ליה בעל השור לבעל הבור אנא תוראי בבירך אשכחיתיה את קטלתיה מאי דאית לי לאשתלומי מהיאך משתלמנא מאי דלית לי לאשתלומי מהיאך משתלמנא ממך: אמר רבא [יב] הניח אבן ע"פ הבור ובא שור ונתקל בה ונפל בבור באנו למחלוקת [יג] ר' נתן ורבנן פשיטא מהו דתימא התם הוא דאמר בעל הבור לבעל השור אי לאו בירא דידי תורא דידך הוה קטיל ליה אבל הכא מצי א"ל בעל אבן לבעל הבור אי לאו בירא דידך אבנא דידי מאי הוה עבדא אי הוה מיתקל בה הוה נפל וקאי קמ"ל דאמר ליה אי לאו אבן לא הוה נפיל לבירא איתמר

שור

מסורת הש"ס

א) לעיל נ: מד., ב) [לעיל יג.], ג) [לעיל כמ:], ד) [לעיל נט. ב"מ קיח:], ה) [לעיל יג.], ו) רש"ל מ"ז, ז) [ד"ה לא].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וכעל וכו' יפה ומתרחק כל כך:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה באנו למחלוקת וכו' דאבן נמי היינו בור. עיין לעיל דף כח ע"ב תוס' ד"ה ועיקר:

מוסף תוס'

א. היינו לענין זה. הרא"ש בשיטמ"ק. ב. אבל מילתיה דשמואל הכא אתא לאוסופי אע"פ שנפל מקול הכרייה. הרא"ש בשיטמ"ק. ג. דהיינו במועד מחצה ובתם רביע כמו לרבי נתן. ר"ש. דאי הוו פליגי רבנן ורבי נתן בתשלומי השור הוה להו לפרש ומדלא פירשו ש"מ דמודו לר"נ בהא. תוס' לעיל יג ע"א ד"ה לא. ד. שלא חייב הכתוב בור אלא היכא דנפל. תוס' שם. ה. אבל רש"י ז"ל פירש כאן בעל השור חייב בכל ובעל הבור פטור מהכל, דלדעת רבנן בתר קמא אזלינן והוא הוא דעביד כל הזיקא. רשב"ם. ועי' מהר"ם. ו. והלא בההוא פלגא נזקא דקעביד, הבור הוה שותף עמו כיון דבעל הבור כוליה נזקא קעביד, אבל השור לא היה שותף עם הבור באידך פלגא נזקא, דהא לא עביד רק פלגא נזקא כדקאמר הש"ס. ר"ש. ועי' מהר"ם.

עין משפט נר מצוה

עח א ב ג ד מיי' פי"ב מהלכות נ"מ הלכה יא סמג עשין קח טוש"ע ח"מ סי' תי סעיף לא ועי' במ"מ והסגות:

עט ה ו ז ח מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף לב:

פ ט י מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף לג:

מוסף רש"י

להבלו ולא לחבטו. משום דעבד ליה הכל בבור ולא משום חבטו (לעיל ג:). **רבי נתן דיינא הוא.** אע"ל היה כדאמרינן בהוריות בפ' בתרא (ב"מ קיז:). דאמר ליה בעל השור. ההכוא, לבעל הבור אנא תוראי בבירך אשכחיתיה. מת, אלכך כל המק עליו, מה לאיתי לי לאשתלומי מבעל השור משתלמנא, אם תם הוא משלם רביע, ואפילו הזיקו הוא לבדו לא היה משלם אלא חצי נזק ובכאן שיש אחר עמו ישלם רביע, והאמר משתלמנא מינך (לעיל יג).

רבינו חננאל

אמר רב חסדא מודה רב בבור ברשותו כו'. פירש רבי חננאל דצוק"ל בבגן שהכניס שורו בחצר חבירו ברשותו ונפל לבור. דאמר לי' בעל השור מה נפשך כו'. **תני רב חנינה לסיועי לרב.** קי"ל כרב. (ד)[ו]הני כולהו משנינא אליבא דרב, ותני נמי רב חנינא לסיועיה, הילכתא כוותיה דרב בהא. **נימא כורה גרם.** פי' הכורה הזה אינו כורה בתוך הבור, אלא במקום אחר הוא כורה ומכח הכורה נבעת השור ונפל, וכתב דהכורה פטור משום דיכול לומר אנא ברשות קא עבידנא. [ו]הילכתא כר' נתן, דאוקמינא מתני' כוותיה, (ופריך) [ופירק] רבא, ר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות